

Innst. S. nr. 169

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget frå justiskomiteen

St.meld. nr. 37 (2007–2008)

Innstilling frå justiskomiteen om straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding)

Til Stortinget

1. SAMANDRAG

1.1 Bakgrunn for forslagene

Bakgrunnen for stortingsmeldingen er Soria Moria-erklæringen, som er den politiske plattform for regjeringen Stoltenberg II. Soria Moria-erklæringen peker på flere områder hvor det er behov for reformer i kriminalomsorgen. Formålet med meldingen er å utdype Regjeringens politikk med særlig sikte på utvikling og forbedring.

Et hovedbudskap i meldingen er at straff som virker er avgjørende for å bekjempe kriminalitet og trygge samfunnet. Straffen må være slik at tilbakefallet til ny kriminalitet blir mindre. Det innebærer blant annet å rehabilitere bedre. Det er en utfordring med det høye antallet svært korte dommer: over halvparten av dommene er under to måneder. God rehabilitering krever fleksibilitet innenfor rammene av den idømte straffereaksjonen, med gode virkemidler både innenfor og utenfor fengsel. Det krever også en mer planmessig gjennomføring av straffen, med kontinuitet og koordinering av tiltak i en "sømløs" straffegjennomføring, uten skott mellom fengsel og friomsorg, og med et tett samarbeid med andre virksomheter. Regjeringens tilbakeføringsgaranti viderefører denne tankegangen ut i samfunnet med nødvendig oppfølging.

Virksomheten i kriminalomsorgen bygger på fem pilarer: det som lovgiver har sagt er formålet med straffen, et humanistisk menneskesyn, prinsippet om

rettssikkerhet og likebehandling, prinsippet om at domfelte har gjort opp for seg når straffen er sonet, og normalitetsprinsippet.

Rettsystemet i Norge utvikles i samspill med det internasjonale samfunnet. Vi er i større og mindre grad bundet av internasjonale konvensjoner, rekommandasjoner og standarder. Norge ønsker å være et foregangsland når det gjelder å ivareta menneskerettighetene. Internasjonale organisasjoner er med stor tyngde med på å utforme rammene for straffegjennomføring i Norge. På den annen side er Norge en aktiv deltaker i internasjonalt samarbeid, både i de store regionale eller verdensomspennende organisasjonene, eller bilateralt med utvalgte land. I meldingen gjøres det rede for en del internasjonale regler som Norge må ta hensyn til, og det gis en oversikt over norsk deltakelse i internasjonalt arbeid på kriminalomsorgens område.

Den historiske utviklingen av kriminalomsorgen blir beskrevet i meldingen, og det framgår at det alltid har vært en sammenheng mellom synet på årsaken til kriminalitet og fangebehandlingen. Lovgrunnlaget for straffegjennomføringen i Norge har utviklet seg fra den første felles lov for hele landet, Magnus Lagabøters landslov fra 1274, og hans bylov fra 1276, og til dagens straffegjennomføringslov.

Regjeringens mål er at straff skal gjennomføres slik at færre lovbrøtere begår nye kriminelle handlinger etter soning. For å heve kvaliteten i straffegjennomføringen, er ikke bare kjennskap til den historiske utviklingen viktig. Også grundig kunnskap om hvordan straff gjennomføres i dag har stor betydning. Stortingsmeldingen reiser spørsmålet om dagens straffeprosedyre virker godt nok. Med det menes om lovbrøteren reduserer eller slutter med sine kriminelle handlinger som følge av straffen. Statistikk om tilbakefall til ny kriminalitet blir da et nødvendig verktøy i reformarbeidet.

Regjeringen ønsker en kunnskapsbasert kriminalomsorg. I meldingen er ulik forskning presentert, til dels også motstridende og usikre resultater. Nasjonal og internasjonal forskning har stor betydning for Regjeringens valg av tiltak. Selv om det er behov for ytterligere forskning på mange områder, har vi, etter Regjeringens syn, nok kunnskap til å handle, og i meldingen beskrives viktige tiltak som hindrer tilbakefall.

1.2 Samfunnstrygghet

Trygghet for samfunnet er et overordnet mål for kriminalpolitikken. Dette målet setter rammene for straffegjennomføringen og tilbakeføringsarbeidet. Hensynet til samfunnstryggheten skal prege både politikken, lov- og regelverket og den daglige skjønnsutøvelsen.

Departementet vil i forslag til ny straffelov blant annet foreslå å øke straffene for drap, voldtekt, alvorlig vold og overgrep mot barn. Departementet vil også i framtiden legge stor vekt på at innsatte i disse kategoriene ikke kan rømme eller forvolde ny kriminalitet mens de er under straffegjennomføring. Alternativ til fengsel er utelukket for de fleste av disse lovbrysterne, selv om det også for disse gruppene skal legges til rette for et godt innhold og en progresjon i straffegjennomføringen.

Kriminalomsorgen skal gjennomføre straff på en slik måte at nye lovbrudd ikke skjer under straffegjennomføringen, samtidig som målet for rehabiliteringsarbeidet er redusert tilbakefall til ny kriminalitet. Sikkerhetsarbeidet i kriminalomsorgen skal ikke medføre et unødig høyt sikkerhetsnivå for alle innsatte og domfelte. Det er bare et fåtall som utgjør en trussel mot samfunnets eller enkeltpersoners sikkerhet. Ingen domfelt skal gjennomføre straffen under strengere forhold eller pålegges andre begrensninger enn det som er nødvendig.

Kriminalomsorgen arbeider metodisk for å redusere risiko og er i mange tilfeller mer restriktiv enn nødvendig. Svikttall ved permisjoner og utganger er meget lave. Departementet vil arbeide for å bedre tilgangen til relevant informasjon om innsatte og styrke den kvalitative behandlingen av denne informasjonen. Dette vil gi bedre bakgrunnsmateriale for avgjørelser etter straffegjennomføringsloven.

Målet er å sikre en enda mer hensiktsmessig plassering av innsatte ut fra individuelle risikovurderinger. Det arbeides med en gjennomgang av systemet for kategorisering av fengsler. Kriminalomsorgen skal forebygge muligheten for at innsatte utsettes for press, trusler, vold og sosial kontroll av medinnsatte. En bedre klassifisering basert på spesifikke funksjonskrav vil sikre at ulike enheter kompetanse- og ressursmessig kan håndtere de forventninger som stilles.

Ved straffegjennomføring utenfor fengsel er det også viktig med sikkerhetstiltak. De statiske sikkerhetstiltakene er begrenset til alarmsystemer. Frimomsorgskontorene må ha de virkemidlene som er nødvendig for å ivareta samfunnets trygghet under straffegjennomføringen i lokalsamfunnet. Det gjelder både for de som soner samfunnsstraff eller deltar i promilleprogram og de som er prøveløslatt på bestemte vilkår. I dag er virkemidlene i hovedsak oppmøter, kontroller for å avdekke misbruk av rusmidler og anmeldte og uanmeldte besøk på skole, arbeidsplass eller i hjemmet. Prøveordningen med elektronisk kontroll krever at den domfelte befinner seg i hjemmet til bestemte tider. Denne straffereaksjonen vil i større grad enn tidligere medføre uanmeldte besøk i domfeltes hjem.

1.3 Rehabilitering

I meldingen belyser departementet ulike sider av rehabiliteringsarbeidet for straffedømte: fengselsstraff og rehabilitering, straffegjennomføring i samfunnet, grupper med behov for særlig tilrettelegging, ofrenes interesser og behov, og innsattes pårørende.

Målet for kriminalomsorgens faglige virksomhet er en straffedømt som når dommen er sonet, er stoffri eller har kontroll over sitt stoffbruk, har et passende sted å bo, kan lese, skrive og regne, har en sjanse på arbeidsmarkedet, kan forholde seg til familie, venner og samfunnet for øvrig, evner å søke hjelp for problemer som måtte oppstå etter løslatelsen og kan leve uavhengig. Regjeringen mener et godt utgangspunkt ved løslatelsen øker sannsynligheten for at innsatte skal lykkes med å leve et liv uten kriminalitet.

Gjennomføring av fengselsstraff skal bygge på de fem pilarene som er beskrevet ovenfor: Det som lovgiver har sagt er formålet med straffen, et humanistisk menneskesyn, prinsippet om rettsikkerhet og likebehandling, prinsippet om at en har gjort opp for seg når straffen er sonet, og normalitetsprinsippet. Soningen må ha et hensiktsmessig innhold, og alle tiltak må være basert på dokumentert kunnskap. Nye tiltak som prøves ut, skal være gjenstand for evaluering. Straffegjennomføringspolitikken skal ta tilbørlig hensyn til alle berørte: ofrene for det enkelte lovbrudd, publikum og samfunnet generelt, og lovbrysterne og deres pårørende.

Arbeidstrening, skole, kulturtilbud, fritidsaktiviteter og motivasjonsarbeid er kriminalomsorgens tradisjonelle virkemidler i tillegg til de som følger av selve straffegjennomføringen. Dette er viktige virkemidler i rehabiliteringen av domfelte og er behandlet i meldingen. Regjeringens mål er å videreutvikle og heve kvaliteten på dette arbeidet. Det er avgjørende å få domfelte inn i et rehabiliteringsspor selv om dommen er kort, ikke minst fordi det nettopp er i gruppen

med korte dommer for mindre alvorlige lovbrudd vi finner mange av gjengangerne.

Det er krevende å legge til rette for rehabilitering under frihetsberøvelsen. Overgangen fra fengsel til frihet er lettere jo mindre forskjellen til livet utenfor fengselet er. Normalitetsprinsippet er derfor et bærende prinsipp for straffegjennomføringspolitikken. Det er også i samsvar med prinsippet om at frihetsberøvelsen er straffen og at fengselsoppholdet ikke skal være mer tyngende enn det som er nødvendig av sikkerhetsmessige hensyn. Så langt det er forsvarlig skal innsatte ha mulighet til sosial kontakt, herunder besøk, permisjoner og telefonkontakt, og ha tilgang til radio, fjernsyn og aviser og på andre måter kunne følge med i samfunnet rundt seg. Avvik fra dette prinsippet må begrunnes særskilt. Å styrke normalitetsprinsippet innebærer å organisere for en fengselshverdag som i størst mulig grad gjenspeiler samfunnet ute. Departementet vil over tid innføre selvforvaltning i norske fengsler. En vil i den forbindelse se nærmere på hvordan dette er organisert i dansk og svensk kriminalomsorg.

I tråd med normalitetsprinsippet ønsker departementet å prøve ut ideen om "landsbyfengsel". Landsbyfengsel er en metafor for et fengsel som har likhetstrekk med noen av de fengslene vi har i dag, for eksempel Bastøy og Hassel, og fengselsavdelingene Leira og Osterøy. Landsbyfengselet skal være en treningsarena for livsmestring. Det skal gi et helhetlig perspektiv på straffegjennomføringen og gi de innsatte innflytelse over viktige beslutninger i eget liv. Dette skal oppnås ved å gi de straffedømte mulighet til:

- å leve mest mulig virkelighetsnært under opplæring, veiledning og kontroll
- arbeidstrening på en mer samfunnsrealistisk måte
- normal lønn for normalt arbeid
- å betale regninger og kjøpe mat
- botrening
- å delta i stormøter og konfliktmeglning.

Selv med gode forhold under straffegjennomføringen, må innsatte gradvis vende seg til å ha frihet under ansvar. Progresjon i straffegjennomføringen skal sikre dette gjennom bruk av fengsler med lavere sikkerhetsnivå, og hensiktsmessige regler om prøveløslatelse og permisjoner. Bedre progresjon i straffegjennomføringen gir bedre rehabilitering. Departementet vil derfor vurdere utvidet bruk av permisjoner, frigang og overgangsboliger for å bedre progresjonen i straffegjennomføringen.

Straffegjennomføringsloven regulerer hvordan straffene skal gjennomføres og dermed mange av de domfeltes rettigheter og plikter. Departementet mener at det er gode grunner for å opprettholde en

lovgivning med en stor grad av mulighet til å utøve et kvalifisert skjønn. Det er i liten grad holdepunkter for å hevde at dagens "kan-regler" og muligheter til å utøve et skjønn medfører at de innsatte gis et dårligere tilbud enn det de ville få med en lovgivning med mindre adgang til skjønnsutøvelse.

Ut fra kunnskapen om at fengsel kan vanskeliggjøre domfeltes sosiale rehabilitering, vil departementet i størst mulig utstrekning bruke alternative reaksjons- og straffegjennomføringsformer. Det er imidlertid en forutsetning at samfunnets sikkerhet til enhver tid skal være ivarettatt. Departementet vil blant annet vurdere å utvide rammene for bruk av samfunnsstraff og deldom, utvide ordningen med narkotikaprogram med domstolskontroll til resten av landet, endre bestemmelsen om minstestraft for fengsel og erstatte fengsel med samfunnsstraff når boten ikke kan betales.

Straffegjennomføringsloven gir ulike muligheter for å gjennomføre ubetinget fengselsstraff utenfor fengsel. For enkelte grupper kan denne type straffegjennomføring ha en særlig god rehabiliterende effekt. Nytt er prøveordning med elektronisk kontroll. Justisdepartementet etablerer høsten 2008 en forsøksordning med elektronisk kontroll som en ny straffegjennomføringsform utenfor fengsel. Det er vedtatt en lovendring som åpner for at domfelte som skal fullbyrde opp til fire måneder ubetinget fengselsstraff eller har fire måneder igjen til forventet prøveløslatelse, kan søke om straffegjennomføring med elektronisk kontroll. Det er i statsbudsjettet for 2008 bevilget 40 mill. kroner til å etablere forsøksvirksomhet i seks fylker. Det er kjøpt inn 160 "fotlenker" som innebærer at man har en kapasitet på 130 plasser til enhver tid.

Innsatte i fengsel er ingen homogen gruppe, og mange har behov for spesiell tilrettelegging. I meldingen drøftes rehabiliteringstiltak for særlig grupper innsatte. Dette gjelder varetektsinnsatte, forvaringsdømte, barn og unge, samiskspråklige innsatte og domfelte, innsatte med utenlandsk statsborgerskap herunder innsatte domfelt av Jugoslavia-domstolen og den internasjonale straffedomstolen (ICC), og innsatte med psykiske problemer og store atferdsavvik. Kvinnelige innsatte omtales også særskilt fordi de tallmessig utgjør en så liten andel av de innsatte.

Samarbeid på tvers av etatene, forvaltningssamarbeidet, har lange tradisjoner i norsk straffegjennomføring og er lovfestet i straffegjennomføringsloven. En rekke samarbeidsavtaler og felles instruksjoner har som formål å klargjøre ansvarsfordelingen, styrke samarbeidet mellom tjenestene, og bidra til bedre løsninger. Avtalene og instruksene skal sikre domfelte gode tilbud både før, under og etter straffegjennomføring. I meldingen foreslår Regjeringen

flere tiltak for å styrke forvaltningssamarbeidet under straffegjennomføringen.

Den alminnelige rettsoppfatning har også sammenheng med hvordan ofrene ivaretas etter et lovbrudd. I meldingen omtales generelle tiltak for å styrke ofrenes interesser og enkelte spesielle tiltak knyttet til kriminalomsorgens ansvarsområde. Blant annet vil Regjeringen bidra til å gjenopprette balansen for offeret gjennom å tilby restorative justice på ethvert tidspunkt under straffegjennomføringen.

Kriminalomsorgen må i sterkere grad involvere de pårørende som ressurs. Dette vil kunne redusere skadevirkningene av fengselsoppholdet for pårørende, også for innsattes barn. Oppgaven med tilrettelegging for samvær med familie skal prioriteres. Hvert fengsel skal utpeke en eller flere tilsatte med særlig ansvar for tilrettelegging av besøk, slik at praksis blir mer lik og pårørende har en fast instans å henvende seg til uavhengig av de tilsattes turnus.

1.4 Felles løft for tilbakeføringsarbeidet

Skal straffen virke, må tilbakeføringsarbeidet være planlagt og ivarettatt på en god måte.

Det som skjer ved og etter løslatelsen er avgjørende for hvordan det går med den straffedømte. Det er de første timene og dagene etter løslatelsen som er mest kritiske når det gjelder risiko for tilbakefall. Et minimum er at de mest grunnleggende behov for å kunne klare seg i samfunnet blir dekket. Det er denne "glippsonen" før støttetiltakene i frihet kan settes inn, som Regjeringens tilbakeføringsgaranti skal få bort. Regjeringens tilbakeføringsgaranti innebærer at kriminalomsorgen skal ha ansvar for at domfeltes behov for og rett til tjenester kartlegges så snart dommen mottas, at informasjon om behovene viderefremmes til den etat som yter tjenesten og at dette skjer så tidlig at etaten har mulighet for å tilrettelegge tilbudet i god tid før løslatelse. Deretter er det de ulike etatene som yter tjenestene til domfelte på samme måte som til andre borgere. Den viktigste garantisten er domfelte selv. Tilbakeføringsgarantien vil ikke gi de ønskede resultater dersom ikke den straffedømte selv forplikter seg til å gjøre sitt for at samfunnets tilbud blir tatt imot og brukt etter forutsetningene.

Også ved straffegjennomføring i samfunnet har man erfart at tiden rett etter avslutning er meget kritisk med hensyn til risiko for tilbakefall. Mange av de hensyn som gjør seg gjeldende ved løslatelse fra fengsel, er også gyldige når straffegjennomføringen i samfunnet avsluttes.

I meldingen framheves sammenhengen mellom kriminalpolitikk- og velferdspolitik. I St.meld. nr. 104 (1977–1978) Om kriminalpolitikken, ble det for første gang tatt til orde for at ansvaret for straffedømtes rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet ikke bare var tillagt Justisdepartementet. Meldingen ga

uttrykk for det som nå er allment godtatt; at straffedømte ikke er fradømt sine borgerrettigheter, og at offentlige instanser er ansvarlige for å tilby sine tjenester også overfor domfelte og innsatte. Disse tjenestene er knyttet til levekår. Som beskrevet i meldingen, er dårlige levekår dokumenterte risikofaktorer for tilbakefall til ny kriminalitet.

En bred tilnærming til tilbakeføringen har også et solid faglig fundament. I meldingen er det understreket at redusert tilbakefall til ny kriminalitet krever mange ulike tiltak. Det er nødvendig både å gjøre noe med levekårene og tilby tiltak som bidrar til endring i den domfelte selv. Det understrekes også at tiltakene ikke må være enten i fengsel eller etterpå – det må være kontinuitet og en koordinert innsats fra alle berørte, ofte over lang tid.

Målet for straffegjennomføringen er en vellykket integrering i samfunnet. Et viktig virkemiddel for den praktiske tilretteleggingen er Regjeringens tilbakeføringsgaranti som er et felles kriminalpolitisk tiltak, for å redusere problemene med gjengangerkriminalitet. Redusert kriminalitet forebygger tap av liv og helse og sparer samfunnet for store utgifter. Garantien skal sikre at innsatte og domfelte, som i mange tilfeller tilhører de fattigste og mest utslåtte i vårt samfunn, kan få utløst de samme rettighetene som alle andre har, men som de på grunn av fengslingen ikke får adgang til. Den inneholder derfor ingen særrettigheter, men stiller tydelige krav til domfelte.

Tilbakeføringsgarantien er et offentlig ansvar. Det har imidlertid i mange år vært politisk enighet om at frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere når straffedømte skal finne tilbake til sin tilhørighet og rolle i lokalsamfunnet. Regjeringen vil invitere de frivillige organisasjonene til økt innsats og samarbeid med kriminalomsorgen om tilbakeføringsgarantien. De frivillige organisasjonene representerer et tilbud innenfor lokalsamfunn, kultur, religiøs virksomhet, idrett og fritidsaktiviteter som kriminalomsorgen eller andre myndigheter ikke kan oppfylle.

1.5 Konsekvenser og forutsetninger

Utviklingen av straffegjennomføringen som er skissert i meldingen, stiller store krav til kriminalomsorgen og vil medføre en rekke konsekvenser – både økonomiske og administrative. Men også andre konsekvenser, som for eksempel hvilke følger forslagene vil få for arbeidsmiljøet, er det etter Regjeringens mening viktig å vurdere og følge opp. Konsekvensene berører ikke bare kriminalomsorgen, men også en rekke andre.

Skillet mellom fengsel og friomsorg må bygges ytterligere ned, og samarbeidet med andre etater om den enkelte domfelte må starte langt tidligere enn i dag. Friomsorgskontorene vil i framtiden bære en

større del av straffegjennomføringen. I hele kriminalomsorgen kreves kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling.

Departementet går inn for å videreføre dagens ordning med aspirantopptak og lønnet etatsutdanning. Det har vært vurdert en omlegging slik at fengselskolen går inn i det ordinære høyskolesystemet, at lønn under utdanning faller bort, og at studentene ikke er sikret ansettelse i kriminalomsorgen etter endt utdanning. Norge har imidlertid en meget solid tjenestemannsutdanning i et internasjonalt perspektiv. Selv om grunnutdanningen for fengselsbetjenter etter Regjeringens mening er meget god, er det behov for både etter- og videreutdanning. Departementet går inn for at det foretas en faglig vurdering av undervisningstilbudet med tanke på hvordan undervisningen på Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) kan utvikles videre og tilpasses en moderne kriminalomsorg.

Dagens direktorat, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning, vurderes flyttet fra Justisdepartementet og etablert som en frittstående organisatorisk enhet. Kriminalomsorgen forøvrig må organiseres slik at det lokalt blir gode arenaer for samarbeidet med andre etater.

Selv om tilsynsordningen ble vurdert for bare få år siden, i forbindelse med straffegjennomføringsloven av 2001, mener departementet ordningen bør gjennomgås på ny. Dette gjelder særlig kravet om at tilsynsmyndigheten skal være en aktiv kontrollinstans med kompetanse og ressurser som sikrer tilstrekkelig innsyn i kriminalomsorgens virksomhet. Både praktiske og prinsipielle sider av tilsynsvirksomheten bør vurderes.

For å nå målene som er beskrevet i meldingen, er det en rekke arbeidsprosesser i kriminalomsorgen og mellom kriminalomsorgen og samarbeidspartnerne som må endres. Det er derfor et stort behov for nye IKT-løsninger, som også ivaretar personvern hensyn bedre enn dagens verktøy.

Forslagene i meldingen representerer den retningen Regjeringen og Justisdepartementet ønsker for straffegjennomføringspolitikken i framtiden. Omleggingen i straffegjennomføringspolitikken må derfor ses i et perspektiv på fem til ti år. Regjeringen vil komme tilbake til forslag om og iverksetting av mulige tiltak i denne meldingen i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

2. MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, leiaren Anne Marit Bjørnflaten, Thomas Breen, Ingrid Heggø og Hilde Magnusson Lydvo, frå Framstegspar-

tiet, Jan Arild Ellingsen, Solveig Horne og Thore A. Nistad, frå Høgre, Elisabeth Aspaker og André Oktay Dahl, og frå Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, viser til St.meld. nr. 37 (2007–2008).

2.1 Generell innleiing

Komiteen er samd med Regjeringa i at kriminalpolitikken skal bygge på humanitet, rettstryggleik og likehandsaming. Komiteen vil understreke at det er viktig å sjå justispolitikken i eit breitt velferds-politisk perspektiv, der gode velferdstilbod medverkar til utjamning av skilnader og førebygg kriminalitet.

Komiteen vil peike på at kriminalomsorga har stor makt over enkeltmenneske, og samfunnet si maktutøving må kontrollerast via systematisk tilsyn, openheit og innsyn. Straffa skal vera fridomsfrøving eller innskrenking av fridom, ikkje tap av andre grunnleggande menneskerettar. Komiteen vil her streke under at bruk av isolasjon skal vere minst mogleg.

Komiteen er samd i at fengselsstraffa ikkje skal vera strengare enn naudsynt og at straffegjennomføringa skal setje den innsette i stand til å velje eit liv utan kriminalitet.

Etter komiteen si meining er rask straffereaksjon viktig, både av omsyn til folket si tillit til straffesystemet, men òg ved at ein rask straffereaksjon gjev lovovertrædaren ein moglegheit til å gjera opp for seg og med samfunnet, og gå vidare med livet sitt. Komiteen ser på avvikling av fengselskøane som eit viktig element i det kriminalitetsførebyggjande arbeidet.

Komiteen viser til at straffegjennomføringslova har reglar om at pårørande og etterlatte skal varslast når innsette til dømes skal ut på permisjon, det er viktig at dette også skjer ved frigang/overgang til overgangsbustad i alvorlige straffesaker. Ofra for kriminalitet må få den støtte og merksemd som gjer at dei kjem seg vidare i livet sitt på best mogelig måte. Mykje er gjort for å styrke offeret si stilling, men det gjenstår òg ein del. Komiteen er nøgd med at det er oppretta fjorten rådgjevningskontor for kriminalitetsofre, men ser at trongen til fleire er til stades. Her vil også dei som skal vitne i rettssaker få eit tilbod.

Komiteen er samd i at Restorative Justice kan ha ein plass i tillegg til straffa, og ha stor verdi med tanke på rehabilitering og tilbakeføring, og at dette skal få ein meir framtrêdande plass i oppfølginga av lovbrøt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig for de fornærmede og etterlatte å bli informert når den domfelte får

soningsutsettelse. Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av å underrette fornærmede og etterlatte i prioritert rekkefølge når det er truffet vedtak om soningsutsettelse.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at fornærmede og etterlatte blir informert i prioritert rekkefølge om det er truffet vedtak om soningsutsettelse."

Disse medlemmer mener også det er viktig å sikre fornærmede og etterlattes rett til trygghet. Det kan for mange være positivt å bli hørt i forbindelse med vedtak som kriminalomsorgen fatter relatert til straffegjennomføringen der dette har direkte innvirkning på deres livssituasjon.

Disse medlemmer viser også til at klageretten for fornærmede eller dennes etterlatte i forbindelse med avgjørelser som gjelder domfeltes soning av straffen, heller ikke er ivaretatt.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at fornærmede eller dennes etterlatte får uttalelse og klagerett i forbindelse med avgjørelser som gjelder domfeltes soning av straffen."

Komiteen viser til at straffegjennomføring som virker, innebærer samfunnsbeskyttelse både på kort og lang sikt. Risikoen for ny kriminalitet under straffegjennomføringen er låg når sikringsnivået er høgt. Imidlertid vil eit langt fengselsopphald med høgt sikringsnivå og ein brå overgang til fridom medføre høg risiko for attendefall etter lauslating.

Komiteen er svært nøgd med at ein ved bøter no endrar subsidiær straff til samfunnsstraff, i staden for fengselsstraff, dersom bota ikkje vert betalt.

Komiteen viser til at hovudregelen i dag er at den dømde startar soninga i eit lukka fengsel. Når ein del av dommen er sona, kan ein søke om overflytting til opent fengsel, og mot slutten til ein overgangsbustad. Det er mange som i dag sit i lukka fengsel, men som ikkje utgjer ein trussel mot samfunnet.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er samd i at fleire kan setjast direkte inn i opent fengsel frå starten av soninga, for å legge til rette for betre rehabilitering.

Fleirtalet meiner straffegjennomføring ute i samfunnet er meir effektivt for rehabilitering enn fengsel og gjev derfor på lang sikt den beste sam-

funnsbeskyttelsen. Dette skal vegast opp imot at det er personar som samfunnet treng beskyttelse mot.

Fleirtalet er innforstått med at dagens praksis i fengsla er prega av sikkerheitstenking og tradisjon. Utgangspunktet er at daglegdagse aktivitetar ikkje er tillate i fengsla. Normalitetsprinsippet legg til rette for ein kvardag som i størst mulig grad gjenspeilar samfunnet utanfor fengslet. Dette dreier seg om enkle tiltak som at innsette vekker seg sjølv, lagar sin eigen frukost, matpakke, tek ansvar for å møta presis til arbeid eller undervisning, ansvar for eiga fritid etc. Mange innsette har aldri levd eit regelmessig liv der dei har lært seg slike ferdigheiter. Butrening og opplæring i vanlige kvardagslege gjeremål er eit viktig bidrag til å kunne leva eit sjølvstendig liv etter soning. Ei slik organisering av kvardagslivet i fengsla vil styrke den innsette sin livsmestringsevne og auke muligheita til å leva eit liv utan kriminalitet etter lauslatinga.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er kritiske til "normalitetsprinsippet" som bærende for kriminalomsorgen. At tilværelsen skal være mest mulig lik livet i samfunnet ellers og at bare frihetsberøvelsen skal utgjøre forskjellen, er en feil tilnærming etter disse medlemmers mening. Ved å legge vekt på dette prinsippet fjerner man mye av straffeelementet i reaksjonen, noe som i sin tur kan føre til et misforhold med folks rettsfølelse. Kriminalomsorgsmeldingen viser tydelig at Regjeringen vil gjøre forholdene for de kriminelle stadig enklere. Dette tar bort mye av den preventive effekten straffen er ment å ha.

Disse medlemmer er opptatt av fortsatt å ha fokus på skadefølgeprinsippet som den ledende rettesnor i strafferetten. At en handling har gitt skadelige konsekvenser for andre, er det klare utgangspunkt for hvilke handlinger man belegger med straff. Etter disse medlemmers oppfatning taler dette utgangspunktet for at utviklingen innen kriminalomsorgen skal bli strengere i stedet for at man behandler kriminelle stadig mildere. Den enkelte skal få en reaksjon som skal føles som en straff, og således gjøre opp for den urett vedkommende selv har gjort.

Disse medlemmer vil understreke at selv om man ønsker en strengere politikk på kriminalomsorgens område, er disse medlemmer hele tiden åpne for nye tiltak som kan forbedre situasjonen for kriminalitetens ofre, samfunnet og gjerningsmenn.

Disse medlemmer vil også påpeke det som har fremkommet fra enkelte høringsinstanser om at det ikke er mulig å behandle seg bort fra kriminalitet. Dersom straffereaksjonen er streng nok, vil dette ha en preventiv effekt i seg selv, noe Regjeringen også fremhever i meldingen. Disse medlemmer har registrert at de fleste dommer som sones i fengsel er

på to måneder eller mindre. Dette er for kort tid til å få gjennomført et skikkelig rehabiliteringsopplegg. Med økt straffeutmåling kan man således også oppnå en sideeffekt i forhold til større måloppnåelse ved rehabiliteringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre erkjenner at kriminalomsorgen står overfor krevende utfordringer knyttet til domfelte med svært ulike behov og forutsetninger. Dette setter store krav til kompetanse i kriminalomsorgen, til samspillet med andre fagmiljøer og til myndighetene som har det overordnede ansvaret for at straffegjennomføringen kan skje i forsvarlige former.

Disse medlemmer mener samfunnet må ha trygghet for at kriminalomsorgen er i stand til å løse sitt oppdrag på en måte som ikke utsetter utenforstående for unødig risiko. Stortingsmeldingen påpeker det selvfølgelig i at vi må ha fengsler tilpasset kriminalitetsutviklingen og det sikkerhetsbehovet samfunnet har. Disse medlemmer finner likevel grunn til å stille spørsmål ved Regjeringens vektlegging av alternative soningsformer og åpne fengsler sammenlignet med lukkede plasser, herunder plasser til forvaring og varetekt. Likeledes etterlyses lovendringer som gjør det mulig å følge opp kriminelle som i dag faller mellom flere stoler fordi de ansees som for syke for fengsel og for friske for behandling i psykiatrien.

Disse medlemmer vil likevel påpeke at dersom straffen skal ha en kriminalitetsforebyggende effekt, må straffen oppleves som en byrde og sette klare krav til den innsatte. Mobilisering av personlig ansvar og vilje hos den enkelte domfelte vil trolig være avgjørende for hvordan den enkelte domfelte lykkes med å etablere et nytt og kriminalitetsfritt liv etter soning.

2.2 Soningskø

Komiteen viser til at soningskøen for ubetinga fengselsstraff er redusert frå nesten 3 000 i 2005–2006 til under 500 i februar 2009.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er nøgd med at Regjeringa er i ferd med å nå målet med å avvikle soningskøane, og viser til at Regjeringa i perioden 2006–2008 har etablert 398 nye fengselsplassar som har medverka sterkt til å få ned soningskøen. Halden fengsel er under bygging og der vil det bli 251 fengselsplassar som kjem i tillegg. I tillegg er det igangsett prøveprosjekt med elektronisk soning med 250 sett.

Fleirtalet er svært nøgd med at soningskøen no nesten er avvikla, og vil peike på at midlertidige

tiltak på Bruvoll og Bjørgvin har vore ein av faktorane for å få dette til. Desse to fengsla representerer òg fleire spennande og framtidretta prosjekt på innhaldssida. Fleirtalet er kjend med at Regjeringa i desse dagar foretar ein total gjennomgang av alle fengsla i samband med framtidig fengselsstruktur. I den samanheng ber fleirtalet om at Bjørgvin og Bruvoll vert vurdert kvalitetsmessig på linje med dei permanente tiltaka.

Fleirtalet viser til at temaet rettshjelp for innsette ikkje vert omtala i denne stortingsmeldinga fordi Regjeringa legg fram ei eiga stortingsmelding om offentleg rettshjelp i inneverande sesjon. Her vil behovet for rettshjelp for innsette, og eventuelt korleis ei rettshjelpsordning kan gjennomførast i praksis, bli omtala.

Fleirtalet har merka seg at fengsla har eit betydelig etterslep på vedlikehald. Fleirtalet er derfor svært glad for at Regjeringa i si tiltakspakke har foreslått 80 mill. kroner til auka vedlikehald av fengsla, og i tillegg 30 mill. kroner til oppgradering av fengselseigedommane. Desse summene kjem i tillegg til at det i statsbudsjettet for 2009 vart løyvd 78 mill. kroner til auka vedlikehaldsinnsats i fengsla.

Komiteen vil framheva kor viktig det er å få på plass eit aktivitetsbygg ved Oslo fengsel. Dette fengslet som har ein kapasitet på 392 soningsplassar, er landets største og har hatt problem med å aktivisere 60 pst. av dei innsette pr i dag. Dei 20 mill. kroner som er foreslått i tiltakspakka gjer at nytt aktivitetsbygg skal stå ferdig i 2010 og vil innehalde fleirbrukshall, treningsrom og garderobar i tillegg til andre lokalar for aktivisering av dei innsette. Dette er ei oppfølging av stortingsmeldinga og vil bidra til meningsfylt innhald under soninga, og betre rehabilitering.

Komiteen viser til at når det gjeld sosialtenestene, er det den kommunen der den innsette hadde opphald før vedkomande blei sett i fengsel som har ansvaret under soninga. Dette gjeld òg ytelser i forbindelse med utskrivning og etablering. Denne kommunen og kommunen vedkomande skal lauslatast til, er ikkje alltid den same. For å få tilbakeføringsgarantien til å virka må den kommunen vedkomande skal busetje seg i vera med å forberede lauslatinga. Ein slik ansvarsfordeling som vi har i dag kan derfor være til hinder for å få gjennomført tilbakeføringsgarantien på ein best mulig måte. Komiteen ber derfor om at Regjeringa utgreier og avklarar spørsmålet om ansvaret for sosialtenestene i samanheng med utskrivning og etablering bør bli overført til den kommunen den soningsdømde skal lauslatast til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at Regjerin-

gens satsing på etablering av nye fengselsplasser er for dårlig. Disse medlemmer viser til at behovet for sikkerhet i samfunnet tilsier at det bygges flere soningsplasser, herunder tilstrekkelig varetektsplasser og flere lukkede fengselsplasser. Dette kan gjøres gjennom utvidet bruk av elementbygg og andre midlertidige løsninger, samtidig som man igangsetter bygging av nye fengsler. Det bør også åpnes for at private aktører kan bygge straffegjennomføringsenheter, for så å leie ut til kriminalomsorgen, slik at man raskere får på plass tilstrekkelig antall soningsplasser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at Regjeringen legger til rette for at soningskapasiteten blir for liten i årene som kommer. Man har beregnet at det vil være behov for 3 900 fengselsplasser i 2013, men etter ferdigstillelsen av de fengsler som skal bygges vil det være 3 600 soningsplasser. Dette er for defensivt etter disse medlemmers syn, og viser at Regjeringen ikke tar behovet for tilstrekkelig soningskapasitet alvorlig. En sidekonsekvens av manglende kapasitet, vil være at politiet må bruke store ressurser på fangetransport i forbindelse med varetekt og fremstilling til fengslingsmøter. Regjeringen vet at dette er uheldig, men velger altså ikke å bygge fengselsplasser nok for å unngå dette problemet.

Disse medlemmer vil også påpeke at svært få fengsler i dag har ideelle lokaler tilpasset fremtidige krav til straffegjennomføring. Mange av fengslene er gamle og har et betydelig vedlikeholdsetterlep uten at noen regjering har tatt tak i dette. Disse medlemmer mener det er på tide å få større fokus på vedlikehold av bygningsmassen i norske fengsler, noe som er viktig både for de ansatte og de innsatte.

Disse medlemmer registrerer videre at Regjeringen åpner for at den manglende kapasiteten kan avhjelpest av andre soningformer enn lukkede soningsplasser. Dette vil i så fall åpne for en ytterligere utvikling i feil retning for straffeavviklingen i Norge. Videre viser disse medlemmer til at Fremskrittspartiet tidligere har foreslått å vurdere bygging av nye lukkede soningsplasser i Haugalandregionen og ved fengslet i Indre Salten.

Med dette som bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen planlegge å igangsette bygging av 300 nye lukkede soningsplasser."

Komiteens medlemmer Fremskrittspartiet og Høyre mener sikkerheten i fengslene har liten prioritet i meldingen og vil fremheve viktigheten av at man har fokus på sikkerhet og kontroll i fengslene. Narkotika er like forbudt i fengsel som

utenfor, og det er derfor viktig å ha økt fokus på kontroll og få på plass flere hundeekvipasjer i fengslene. Disse medlemmer er også bekymret over organisering av kriminell virksomhet i fengslene. Det har vært flere tilfeller som viser at innsatte organiserer kriminelle gjenger mens de soner straff, noe som er uholdbart, og disse medlemmer mener kontrollen med dette må skjerpes.

Disse medlemmer vil vise til at det stadig rettes kritikk mot Norge for brudd på bestemmelsene om bruk av glattcelle og at politiet klager på for få fengselsplasser. Videre er det et faktum at Midtre Hålogaland og Vest-Finnmark politidistrikt ikke har varetektsplasser i eget politidistrikt. Dette representerer en betydelig belastning i form av høye transportkostnader, og det svekker beredskapen når politimannskaper må tas ut av vaktlistene for transportoppdrag til fengsler som ligger langt borte.

Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det er behov for å øke varetektskapasiteten og at alle politidistrikter bør ha tilgang til varetektsplasser i rimelig nærhet. Disse medlemmer vil vise til at det foreligger konkrete forslag til etablering av fengsel i Midtre Hålogaland politidistrikt og forutsetter at det kan tas en beslutning i denne saken i løpet av 2009.

2.3 Tilbakeføringsgaranti

Etter komiteen sitt syn skal dei innsette, i tillegg til ein betre oppfølging under soning, også sikrast eit heilskapeleg tilbod ved lauslating.

Komiteen er positiv til at Regjeringa vil innføra ein tilbakeføringsgaranti for å hjelpe den innsette ved lauslating. Komiteen vil peika på at det er dei første timane og dagane etter lauslating som er avgjerande for korleis det går med den lauslatte, og tilbakeføringsgarantien sitt mål er å hindre at dei lauslette gjer nye lovbrøt.

Komiteen vil peika på at garantien ikkje innehar nye rettar eller særrettar for den innsette, men den handlar om å hjelpa den innsette til å få dei rettane som han/ho har på lik linje med andre. Sentrale moment i ein tilbakeføringsgaranti vil vera å sikra busetting etter lauslating, behandling for ev. rusavhengigproblem, moglegheit for opplæring/utdanning, og arbeid. Også fritidsaktivitetar vil vera viktig her, og dei frivillige sin innsats både under soning og etter avslutta soning vil vera svært viktig.

Komiteen ser på det som svært viktig at det vert ein ansvarleg person i eller tilknytta alle fengsel som skal ha hovudansvaret for lauslatinga. Denne "lauslatingskoordinatoren" vil få ei sentral rolle i tilbakeføringsgarantien og må inn på eit tidlegast mulig tidspunkt i straffegjennomføringa.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, mener grundige personundersøkelser er avgjørende for bedre tilpassing av soningsforholdene, herunder kartlegging av den enkeltes behov for utdanning og opplæring.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil peike på at i dei tilfella der personar under 18 år er under kriminalomsorga må barnevernet spela ei sentral rolle saman med eller som denne lauslatingskoordinatoren.

Komiteen vil vidare visa til prøveprosjektet "tenk tryggleik" i Årdal i Sogn. Friomsorgen sin representant tek kontakt med den innsette, og ein jobbar utifrå dei same prinsippa som KrAmi-prosjektet i Sverige: finne, få og halde på ein jobb. Asvo i Årdal byr fram alle slags jobbar frå tilrettelagde arbeidsplassar til utleige til bedrifter. Kommunen bidreg med hjelp til å skaffe bustad og nettverk på kveldstid.

Komiteen vil òg visa til Oslo fengsel si gode erfaring med TOG-avdelinga. TOG (Tiltak overfor gjengangere) er eit prosjekt der fengslet og friomsorga gjennom nettverksbygging og samarbeid med andre instansar arbeidar for å forberede lauslatingarbeidet og integreringsprosessen for dei innsette. Blant samarbeidspartnarane er bydelane, brukarorganisasjonar og frivillige organisasjonar. Å sikre dei innsette ein bustad er heilt naudsynt i arbeidet for å hindra gjengangarar i fengsla. Ein rapport laga av Byggforsk/NIBR og Kriminalomsorgen sitt utdanningssenter, viser at to tredjedelar av alle innsette er bustadslause to månader eller mindre før lauslating. Alle som har blitt lauslaten frå TOG-avdelinga har fått egne bustad.

Komiteen vil peike på at krava til den domfelte skal bli tydlegare, og at den som har gjort eit lovbrøt har eit sjølvstendig ansvar for å gjera noko med eigen kriminalitet. Målet er at samtidig som straffa vert gjennomført skal lovbrøtaren bli betre skodt for eit liv utan kriminalitet når dommen er sona.

Vidare er komiteen samd i at straffegjennomføringa skal vera individuelt tilrettelagt mot ei attendeføring i samfunnet. Arbeidstilbod, utdanningstilbod, kultur- og fritidsaktivitetar er viktige verkemiddel i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er enig i de intensjonene Regjeringen legger frem i forbindelse med innføring av tilbakeføringsgarantien. Disse medlemmer er imidlertid skeptiske til om garantien kommer til å gjøre noen reell forskjell; all den tid det ikke synes

som at Regjeringen følger opp med tilstrekkelige driftsmidler. I tillegg vil disse medlemmer vise til at de rettigheter som ligger i tilbakeføringsgarantien allerede eksisterer for den enkelte innsatte. Dette betyr at garantien reelt sett er en innrømmelse av at dagens system ikke fungerer, selv etter mange års rød-grønt styre.

Etter komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyres syn er det viktig å samle ansvaret for de offentlige tjenester og tilbud de innsatte skal ha under Justisdepartementet og kriminalomsorgen. Ved en slik samling vil koordineringen av tjenestene og helheten i tilbudet være lettere å håndtere. Kriminalomsorgen får da oppgaven med å hente inn nødvendige tjenester fra de ulike fagetater. Etter disse medlemmers oppfatning vil en slik struktur gjøre effekten av de enkelte tjenester større.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener progresjon i soningsløpet er viktig med tanke på reintegrering i samfunnet uten tilbakefall til ny kriminalitet.

Disse medlemmer mener selve kongstanken i meldingen om en tilbakeføringsgaranti er god, men kan ikke se at det er sannsynliggjort hvordan garantien kan realiseres. Disse medlemmer vil påpeke at en slik tilbakeføringsgaranti skaper forventninger og vil være verdiløs om ikke alle involverte parter settes i stand til å yte forventet bidrag. I dagens situasjon er det vanskelig å se at garantien kan bli reell før de ulike bidragsyterne har den nødvendige kapasitet til å bistå alle domfelte som trenger det. Disse medlemmer ser etableringen av et forpliktende forvaltningssamarbeid som en utfordring og mener en suksessfaktor vil være å sikre kriminalomsorgen ressurser til koordinatrollen på vegne av den domfelte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil påpeke kapasitetsproblemene i NAV og mener mye tyder på at den nye etaten har for mange oppaver og ikke er i stand til å ta seg av dem som trenger det mest. Innsatte som skal løslates fra fengsel er en slik gruppe og som vil trenge særlig tett oppfølging. Disse medlemmer mener tilbakeføringsgarantien i stor grad hviler på den bistand NAV forutsettes å gi innsatte i løslatelsesfasen og etterpå.

Disse medlemmer er svært opptatt av at det etableres overgangsboliger også for forvaringsdømte. Disse medlemmer mener derfor det burde igangsettes et prosjekt for å få dette på plass raskest mulig på Ila fengsel da denne institusjonen tar hånd om de fleste forvaringsdømte. Det er stor risiko forbundet med å slippe forvaringsdømte direkte ut i

samfunnet. Disse medlemmer vil derfor fremheve den samfunnsmessige sikkerhetsgevinst med å få på plass slike boliger der kriminalomsorgen har kontroll med denne gruppen innsatte.

2.4 Alternative soningsformer

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er glad for at Regjeringa ønskjer auka bruk av alternative soningsformer til fengselsstraff. Straff som verkar er avgjerande for å hindra gjengangerkriminalitet og å trygge samfunnet. Fleirtalet vil streke under at det er omsynet til rehabilitering og å få ei straff som verkar som er det førande i kriminalomsorgsmeldinga.

Fleirtalet viser til at over halvparten av dommane i Noreg er under 60 dagar. Særleg for unge lovbrutarar og førstegongskriminelle aukar risikoen for å bli rekruttert inn i tyngre kriminelle miljø ved fengselsstraff, men også andre innsette kan ha betre utbytte av alternativ soningsform til fengselsstraff. Fleirtalet er nøgd med at Regjeringa aukar bruken av alternativ til fengselsstraff også for andre enn unge lovbrutarar, og viser i den samanhengen til at Regjeringa vil vurdere å utvida rammene for bruk av samfunnsstraff og deldom, utvida ordninga med narkotikaprogram med domstolskontroll, endra vedtaket om minstestraft for fengsel og erstatte fengsel med samfunnsstraff når bota ikkje kan betalast.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, meiner det viktigaste alternativet til fengselsstraff er samfunnsstraff. Nesten 3 000 personar fekk denne forma for straff i fjor. Ved samfunnsstraff bur lovbrutaren heime og kan gå på jobb eller skule. Dette fleirtalet ser på både dei obligatoriske samtalanene med friomsorga og ev. deltaking i grupper der ein gjennomgår påverknadsprogram som verdfullt. Den største delen av samfunnsstrafftimane vert brukt til samfunnsnyttig arbeid, til dømes i frivillige organisasjonar, sosiale institusjonar, kyrkjer, skular eller barnehagar.

På denne måten meiner fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, at samfunnsstraff har meir eit preg av å gjera opp for seg enn det fengselsstraff har. Fleirtalet er òg samd med den føreslegne utvidinga av bruk av deldom (både fengselsstraff og samfunnsstraff).

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil advare mot en utvikling der stadig flere skal sluses inn i alternative soningsformer og der begrunnelsen for dette kan

synes økonomisk motivert. Straffegjennomføring må bygge på hva som er riktig for den enkelte domfelte og for samfunnet. Kriminalomsorgen må romme ulike soningstiltak som kan imøtekomme ulike behov. Disse medlemmer mener bruk av tradisjonell frihetsberøvelse gjennom soning i fengsel ikke står i motsetning til en kriminalomsorg som bygger sitt arbeid på progresjon der vilkårene i gjennomføringsfasen kan endres når situasjonen tillater det og som et ledd i forberedelsen til løslatelse. Disse medlemmer ser klart behovet for progresjon i soning og mener økt innsats for vellykket tilbakeføring er sentralt for å forebygge tilbakefall til ny kriminalitet. Disse medlemmer mener likevel hensynet til samfunnets sikkerhet må veie tungt og vil påpeke at vilkårene for progresjon må tydeliggjøres samt at det må få konsekvenser i form av innstramninger, om vilkårene brytes.

Disse medlemmer mener innholdet i samfunnsstraffen i en rekke tilfeller ikke fungerer tilfredsstillende, og legger til grunn at økt kunnskap om effekten av denne og kriminalomsorgen for øvrig er en forutsetning for at straff skal virke habiliterende. Disse medlemmer har merket seg at mye av det som skjer innenfor kriminalomsorgen er preget av dårlig oversikt over hva som skjer og effekten av arbeidet som gjøres. Disse medlemmer mener at det er problematisk at kriminalomsorgen preges av lukkethet også i forhold til omverdenens mulighet til å etterspørre hva som skjer og effekten av dens arbeid. Disse medlemmer ønsker derfor økt forskningsinnsats på dette området og mener det er nødvendig at Riksrevisjonen i større grad enn i dag foretar en total gjennomgang av de betydelige midler som går til kriminalomsorgen og deres samarbeidspartnere. Disse medlemmer ønsker å understreke behovet for økt lederkompetanse i kriminalomsorgen og etterlyser en større dreining av midler til frivillige og private som driver dokumentert og effektivt arbeid mot ungdomskriminelle, med tett oppfølging av den enkelte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen styrke den eksterne forskningsinnsatsen for å måle innholdet i og effekten av kriminalomsorgens arbeid, herunder innholdet i samfunnsstraffen og med spesielt fokus på lederkompetansen i kriminalomsorgen."

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er kritiske til Regjeringens oppmykning i straffereaksjoner for kriminelle og økt bruk av alternative reaksjonsformer. Med den utviklingen vi nå ser ved å utvide bruken av alternative soningsformer vil den kriminelles respekt for loven

ytterligere svekkes, samtidig som ofrenes rettferdighetsfølelse også vil svekkes. Straffen skal oppleves som straff både av den som er dømt, og av samfunnet omkring. Disse medlemmer ønsker å begrense bruken av samfunnsstraff til primært å gjelde unge førstegangsforbrytere. Ved å øke bruken av samfunnsstraff, åpne for mer bruk av åpen soning og utvide konfliktråd til også å gjelde tilfeller med grov vold, mener disse medlemmer Regjeringen bevisst flytter soningen fra fengslene og ut i samfunnet. Slik disse medlemmer ser det, er dette ikke med på å skape et tryggere samfunn.

2.5 Soningsforhold

Komiteen er oppteken av at borna sitt behov blir ivareteke når dei er på vitjing hjå mor eller far som er i fengsel. Komiteen er nøgd med at i løpet av 2009 skal alle dei store fengsla gje tilbod om foreldrerettleing eller "pappa/mamma"-grupper. Komiteen er vidare oppteken av at det vert lagt til rette for at innsette kan ha kontakt med eigne born under straffegjennomføring når dette er til barnet sitt beste, og viser til at det er etablert besøksleilegheiter i fleire fengsel og at fleire er under planlegging. Komiteen vil i denne samanhengen òg vise til at det er naudsynt å støtte opp om arbeidet som pårørandeorganisasjonar gjer.

Komiteen vil peike på at det må vera progresjon i soninga, den innsette må ha gradvis tilvenning frå soning til fridom. Dette skjer ved overgangen frå lukka til opent fengsel, kanskje vidare til overgangsbustad og ved permisjonar frå fengslet.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er også glad for at dublering som eit tiltak mot soningskøen, vart avvikla 15. april 2008.

Fleirtalet vil peike på at framskutt lauslating, den midlertidige ordninga for å frigjera fengselsplassar, som regjeringa Bondevik II innførde i 2004, er endra frå maks 20 dagar til maks 10 dagar, og at ordninga skal avviklast heilt når køen er borte.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet registrerer at Regjeringen sier at ordningen med fremskutt løslatelse skal avvikles når soningskøen er borte. Disse medlemmer anser ordningen med fremskutt prøveløslatelse for å frigjøre fengselsplasser som svært uheldig. Denne ordningen håner straffens preventive intensjon og er en rabatt som kommer de kriminelle til gode. Disse medlemmer mener ordningen virker urimelig og svekker folks rettsoppfatning, og er av den oppfatning at ordningen må avskaffes umiddelbart. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avvikle bruken av fremskutt prøveløslatelse umiddelbart. Det igangsettes ikke nye tiltak med soningsrabatter."

Vidare er fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, glad for at Regjeringa har sett i gong eit prøveprosjekt med heimesoning med elektronisk kontroll. Heimesoning er ei form for soning som er mykje brukt i Sverige, med gode erfaringar og lågt attendefall. Fleirtalet viser til prøveprosjekta som er starta opp i seks fylker, og er samd i målet om å utvide dette tilbodet til alle fylka. Fleirtalet viser til at ikkje alle kan sona på denne måten, det er til dømes uaktuell soningsform ved sedelig brotsverk og vald i nære relasjonar. I dag kan soning med elektronisk kontroll nyttast ved dommar opptil 4 månader, og som sluttsoning der hovuddelen er sona i fengsel.

Fleirtalet viser til at forskrifta om elektronisk soning har som vilkår at soning av halve den utmålte straffa må vera i fengsel. På grunn av at prøvelauslating tidlegast kan skje etter 2/3-soning, fører dette til at innsette som soner dommar på mellom 4 månader og 24 månader ikkje får høve til å sone alle dei siste fire månadene med elektronisk kontroll.

Fleirtalet er kjent med at departementet planlegg ein gjennomgang av forskrifta hausten 2009. I den samheng bør det vurderast om minstetida i fengsel for overføring til elektronisk kontroll kan reduserast frå ein halv til ein tredjedel for dei med dommar mellom 4 og 24 månader.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at elektronisk soning har krav om både eigen bustad, og samtykke viss det bur andre i bustaden, og i tillegg utdanningsplass eller arbeid. Dette er ei svært godt egna soningsform for unge førstegongslovbrytarar som får halde fram å ha utdanningsplass/arbeid og bustad. Dette er dei to viktigaste kriteria for å kome seg ut av ein kriminell løpebane.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er sterkt uenig i bruk av elektronisk kontroll som soningsform. Denne soningsformen sender feil signaler både til ofre og til lovbyterne selv. I tillegg innebærer ordningen en form for klassejustis da den er forbeholdt mer velstående lovbytere som har et hjem og jobb. Dette er et brudd med likhetsprinsippet som ligger til grunn også for Regjeringens kriminalomsorgspolitik. Disse medlemmer er kritiske, men ikke overrasket over at Regjeringen fortsetter sin satsing med å gjøre soning mer lettvent for de kriminelle.

Komiteens medlemmer fra Høyre opprettholder kritikken mot utvidet bruk av soning med elektronisk kontroll som et generelt alternativ til fengsel. Disse medlemmer er prinsipielt imot å omgjøre norske hjem til fengsel når den domfelte er i stand til å sone i anstalt. Elektronisk soning skal forbeholdes unge lovbrytere. Disse medlemmer mener også prinsipielt at anvendelse av elektronisk soning skal fastsettes av domstolen på samme måte som for andre straffealternativ og ikke av kriminalomsorgen som i dag.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er samd i den utvidinga av permisjonstida som det er gjort framlegg om, frå 18 til 30 dagar, men vil streke under at det er avgrensingar for kor tidleg ein slik progresjon kan starte, og at fengsla må vurderer nøyse risikoen før permisjon vert innvilga.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet er negative til at Regjeringa nå åpner for å utvide muligheten til å få permisjoner og vil ikke støtte en slik utvidelse. Det er viktig å beskytte samfunnet mot personer som begår alvorlige kriminelle handlinger, med å være restriktive med permisjoner spesielt i forhold til ofrene, pårørende og folks rettsoppfatning.

Disse medlemmer er enige i at de innsatte skal ha progresjon i soningen, men mener at progresjonen skal styres av alvorlighetsgraden i forbrytelsen de har begått. Det skal således gå lengre tid før noen som er dømt for alvorlig kriminalitet opplever permisjon og åpnere soningsforhold. Disse medlemmer mener det også må bli slutt på å gi tidsrabatt for kriminelle, og viser til at en opererer med et fengselsår på 9 mnd. i dag. Dette er det nå på tide å gjøre noe med, og disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag om å utvide fengselsåret fra 9 til 12 måneder:

"Stortinget ber Regjeringa fremme forslag om å etablere en praksis der et fengselsår skal tilsvare 12 måneder."

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil poengtere at eit fengselsår er eit år, ikkje ni månader, jf. brev frå justisministeren av 26. januar 2009.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, er samd i at det bør byggast fleire overgangsbustader, og at der det er føremålstoneleg kan frigang til skule og arbeid bli innvilga allereie frå

første dag, men vil poengtere at ein i denne samanhengen også må tenke på offeret/offera.

Dette fleirtalet vil òg peika på at departementet bør gjennomgå regelverket som regulerer frigang for å vurderer om det kan gjerast meir fleksibelt i forhold til den innsette og oppdragsgivaren sitt behov. Ein viser i denne samanheng til at dagens regelverk berre gjev tilgang til å gjennomføra frigang til arbeid på dagtid.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser på det som viktig at beleggsprosenten ved fengsla vert redusert til målet som er 90 pst. så snart som mogeleg etter at soningskøen er fjerna. Dette vil medføre at dei fengselstilsette får betre tid til kvar enkelt innsett.

Komiteen er samd i at det er viktig å få på plass gode, moderne IKT-løysingar. Dette er naudsynt både for å kartlegge den innsette sine behov og risikoprofil. I tillegg må IKT-løysinga vera av ein slik art at ein kan evaluera tiltaka fortløpande for å sjå kva tiltak i straffegjennomføringa som verkar på utsikta for attendefall. Komiteen har merka seg at utredninga om nye IKT-verktøy for kriminalomsorga vert sett i samanheng med utviklingsbehov på IKT-sida i heile justissektoren, og at dette vert følgt opp i eit samla program.

Komiteen er nøgd med at Regjeringa i si tiltakspakke har foreslått 20 mill. kroner til økt satsing på IKT i kriminalomsorga og videokonferanseutstyr.

Komiteen visar til at delar av desse friske midlane også vil gå til å innføra IKT-basert kartleggingsverktøy og styringsinformasjonssystem ved Halden fengsel. Kartleggings- og styringsinformasjonssystem vil gjera det einklare å foreta betre sikkerheitsmessige vurderingar under straffegjennomføring og rehabiliteringsarbeidet.

Komiteen viser til at kriminalomsorgereforma legg opp til utdanning under soning, og bruk av Internett er viktig for alle elevar. Med unntak av fire forsøksfengslar har innsette, på grunn av sikkerheit, ikkje tilgang til Internett i dag. Med innføring av verktøy som gjer Internett i fengselsundervisninga sikkerheitsmessig forsvarleg, vert dei innsette meir attraktive på arbeidsmarknaden og dermed betre rusta til å møte samfunnet etter soning.

Komiteen viser til at videokonferanseutstyr er eit godt alternativ til fram møte under framstillingar for domstolen. I tillegg vil dette kunne nyttast for kontakt mellom innsette og deira familie.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil vise til at det er avdekket til dels alvorlige svakheter i forvaltningen

av sensitive data om innsatte og vil understreke behovet for å få på plass moderne IKT-systemer så raskt som mulig av personvern hensyn.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det er det enkelte fengsel som handsamar søknader om permisjon, overføring til anna soningsform og liknande. Klagen, for dommar under 10 år, vert handsama av dei seks regionsentra, og for dommar over 10 år av Kriminalomsorgens Sentrale Forvaltning.

Fleirtalet er opptekne av å sikra best mulig rettstryggleik og likebehandling av innsette ved klagesakshandsaming. I stortingsmeldinga vert det foreslege at organiseringa av Kriminalomsorga bør bli gjennomgått med tanke på å få til ei hensiktsmessig organisering. Bl.a. ser ein føre seg fleire og mindre kriminalomsorgssenter. Ei slik organisering vil igjen kunne gje større utfordringar i forhold til å sikre rettstryggleik og likebehandling. Fleirtalet viser til at alle sider av oppgåvefordelinga, herunder klagehandsaming, derfor må vurderast i samband med gjennomgangen av Kriminalomsorga sin framtidige organisasjonsstruktur.

2.6 Innsattes helse/rusmisbruk

Komiteen viser til at ein rapport frå Forskningsstiftelsen FAFO frå 2004 mellom anna viser at 60 prosent av dei innsette har rusproblem. Etter komiteen sitt syn er det viktig å styrka behandling- og rehabiliteringstiltaka for at dei innsette kan starta eit betre liv etter soning. Komiteen er svært glad for at Regjeringa vil opprette fleire nye rusmestringseiningar i 2009. Desse kjem i tillegg til dei alle-reie etablerte rusmestringseiningane ved Stavanger, Ravneberget og Bodø fengslar. Komiteen vil peike på at dette er eit svært viktig tilbod som på sikt bør vera i alle store fengsel.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at dette er eit rehabiliteringstilbod til rusmiddelavhengige med rett til tverrfagleg spesialisert rusbehandling. Det vert gjeve behandling frå spesialisthelsetenesta for rus og psykiatri samtidig som kriminalomsorga sine personell er styrka for å kunne gje betre rehabilitering. Fleirtalet meiner det i tillegg er behov for å styrke det polikliniske psykiatritilbodet inne i fengsla, og tek med seg signala om at Regjeringa vil sjå på lovgivinga når det gjeld ansvaret for å yte spesialisthelsetenester til innsette. I dag er det helseforetaka der den domfelte er folkeregisterført som er ansvarleg for å yte desse tenestene.

Fleirtalet ber om at Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet i samarbeid utgreiar og vurderar om ansvaret (og økonomisk refusjon) for spesialisthelsetenester skal samsvare med den helse-region den innsette soner i.

Komiteen vil også påpeike viktigeheita i at når ein innsett har starta eit behandlingssopplegg så kan det ikkje vera slik at når dommen er ferdig sona så mister vedkommande behandlingssopplegget, og startar på nytt i behandlingsskøen. Dette må inn i arbeidet med ansvarsfordelinga mellom Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet i samband med samarbeidsreforma.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet ser det som svært viktig at psykisk syke menneske ikkje blir kasteballer mellom offentlige etater. Disse medlemmer viser til at tidlige justisminister Odd Einar Dørum samt nåværende statsråder Knut Storberget og Sylvia Brustad har snakket mye om å bedre forholdene for denne gruppen, uten at noe har skjedd. Disse medlemmer er redd for at flertallets innstilling på dette punkt tydeliggjør at det ikkje kommer til å skje noe fremgang på dette området denne gangen heller.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, ber om at Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Justisdepartementet utredar behovet for å etablere eigne ressursavdelingar for innsette med omfattande psykiske lidningar, store adferdsavvik og lettare grad av psykisk utviklingshemming.

Komiteen er kjend med at i 2007 sona om lag 450 innsette heile eller delar av straffa si i behandlingssinstitusjon (sjukehus, psykiatrisk sjukehus eller rusbehandlingssinstitusjonar). Om lag 25 pst. av dei som sonar i institusjon bryt reglane og går attende til fengselsstraff.

Komiteen er også nøgd med at det vert foreslått å opprette eit eige "Stifinner"-tilbod for kvinner ved Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt.

Komiteen viser til Fafos undersøking om helse-situasjonen til dei innsette, der det vart konstaterat at innsette hadde større og meir samansette helseproblem enn gjennomsnittet av folket. Mange innsette har psykiske problem, rusproblem og andre helseproblem som krev meir langvarig behandling enn det som kan bli gitt under soning. Komiteen ser positivt på at det vert lagt til rette for eit betre og tettare samarbeid mellom primærhelsetenesta i fengslet og kommunehelsetenesta i heimkommunen til den inn-

sette. På dette viset kan behandling og rehabilitering halde fram etter avslutta soning.

Komiteen viser til årsrapporten for fengselshelsetenestene 2006 (Shdir). Rapporten viser at det er "betydelige forskjeller mellom tjenestene i de ulike fengslene. Dette gjelder både samarbeidsforhold, prioritering av ulike problemstillinger og praksis mht. legemiddelforsyning og bruk av individuell plan".

Komiteen er kjend med at vegledaren for fengselshelsetenester skal reviderast i 2009, og vil i det høve peike på at det er naudsynt både med ein gjennomgang og at vegledaren vert gjort tydlegare. Komiteen viser òg til at siste statlege tilsyn med fengselshelsetenesta var i 2001 og er kjend med at det skal foretas eit nytt statleg tilsyn med denne i løpet av året.

Komiteen er også kjend med at det i 2009 vil bli gjennomført ein gjennomgang av fordelinga av tilskot til helsetenester til kommunar som har fengsel.

Komiteen viser vidare til at Helse- og omsorgsdepartementet er i gong med å utarbeide ein samhandlingsreform for helsetenester som bl.a. knytter seg til gråsoner, og forutset at denne også omfattar helsetenestene til dei innsette. Komiteen er òg kjend med at det er igongsett eit arbeid for å styrke helsetenestene til dei innsette, og er positive til dette.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er opptekne av å få bukt med narkotika-problema i fengsla, og viser til at Norges fengsels- og frisoamsorgsforbund (NFF) har både åttvara mot utviklinga og foreslege nye tiltak. Fleirtalet ber om at Justisdepartementet tek tak i denne problemstillinga og kjem attende til Stortinget på egna måte. Fleirtalet vil også signalisere at dei er imot utdeling av sprøyter til innsette for å hindra smitte, då nettopp det å komme i fengsel bør vera eit vendepunkt til ein rusfri tilværelse.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet registrerer at komiteens flertall fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er uenig i forslaget fra Sosial- og helsedirektoratet om å tillate utdeling av sprøyter. Dette viser at Regjeringen ikke har kontroll på sin egen politikk, noe disse medlemmer tar til etterretning.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er bekymret over narkotikasituasjonen i norske fengsler og viser til at Norges fengsels- og frisoamsorgsforbund (NFF) har advart mot utviklingen og foreslått nye tiltak. Disse medlemmer etterlyser en klar strategi for hvordan norske fengsler kan bli narkotikafrie.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide en strategi for å bekjempe misbruk og innsugling av narkotika i norske fengsler og som skal hindre fortsatt organisering av narkotikakriminalitet under soning."

Disse medlemmer stiller seg uforstående til forslaget fra Sosial- og helsedirektoratet om å dele ut sprøyter til innsette for å hindre smitte. Disse medlemmer anser at sprøyteutdeling er uforenlig med arbeidet for narkotikafrie fengsler, og viser til at både ansatte og innsette har gått sterkt ut mot forslaget. Begrunnelsen er at dette vil undergrave rusbehandlingstilbudene og snarere bidra til et større narkotikaproblem i fengslene. Disse medlemmer har dessuten merket seg at det fra fengselsansatte vises til at det ikke er dokumentert noe smitteproblem i norske fengsler, slik forslaget er ment å løse. Med bakgrunn i dette forutsetter disse medlemmer at Justisdepartementet ikke vil tillate utdeling av sprøyter og stopper det omtalte forslaget fra Sosial- og helsedirektoratet.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med rusmiddelbehandling for å få innsette rusfrie er truet om ikke innsugling og omsetning av narkotika i fengslene stoppes. Disse medlemmer vil ha nulltoleranse for narkotika i kriminalomsorgen og støtter NFF som mener det må settes inn mer effektive tiltak for å bekjempe misbruk og hindre at innsette kan fortsette å organisere narkotikakriminalitet fra innsiden av fengslene. Disse medlemmer vil peke på følgende tiltak: mer omfattende kontroll av innsette og besøkende, kontinuerlig overvåking av uteområdene bak murene, og klare sanksjoner for innsette som tas for bruk av narkotika.

Disse medlemmer er kjent med at kapasiteten i fengselshelsetjenesten har store variasjoner og at behovet synes langt fra dekket. Omfanget av tjenesten fastlegges av den kommunen soningstiltaket er lokalisert i. Ifølge Den norske Lægeforening har forskjellene i ressurstilgang til helsetjenester fått utvikle seg over tid og skapt betydelige ulikheter når det gjelder innsattes tilgang på helsehjelp.

Disse medlemmer mener økte helseproblemer blant domfelte gjør det nødvendig med en gjennomgang av utviklingen når det gjelder ressurstilgangen til fengselshelsetjenester. Om lag seksti prosent av de innsette sliter med rusproblemer og noen med dobbeldiagnose rus/psykiatri. Nødvendig helsehjelp vil være en klar forutsetning for rehabilitering.

Disse medlemmer er videre opptatt av at dårligere helsetilstand blant innsette har medført et økende og mer komplisert medisinførbruk i fengslene og av tyngre preparater, eksempelvis i forbindelse med rusmiddelbehandling. I mange fengsler må utdelingen av medisin ofte overlates til ikke-medisinsk personell. Disse medlemmer er kjent med

at ansatte i kriminalomsorgen opplever dette som et belastende ansvar, og mener gjennomgangen av helsetjenestene i kriminalomsorgen også må inkludere en vurdering av hvordan medisintildeling til innsatte kan ivaretas på en forsvarlig måte.

Disse medlemmer mener dagens forskjeller i tilbud mellom ulike kommuner og soningstiltak vanskelig kan forsvares. Disse medlemmer viser til de betydelige rusproblemene blant innsatte i norske fengsler og er bekymret over den manglende kapasiteten i helsevesenet totalt sett.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil i denne sammenheng vise til at Høyre i sine alternative budsjetter har prioritert utbygging av tilbud innenfor psykisk helsevesen og rusomsorg samt etablering av rusmestringsenheter ved flere fengsler.

Disse medlemmer ser økt tilgang på helse-tjenester både i og utenfor fengslene som nøkkelen til å hjelpe flere ut av rusproblemene. Om ikke det skjer, er det vanskelig å se hvordan disse personene skal kunne greie å komme tilbake til utdanning og/eller arbeid og mestre livet i egen bolig etter soning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en fullstendig gjennomgang av helsetjenesten i fengslene med hensyn til organisering og dimensjonering."

Komiteen er kjent med bakgrunnen for at ein starta med Narkotikaprogram med domstolskontroll. Attendefallsprosenten ved narkotikakriminalitet er 70 pst. når ein vert dømd til fengsel. Komiteen vil peike på at dei som hittil har delteke i ND har vore stoffmisbrukarar over mange år med eit mangeårig avhengigheitsproblem og mange tidlegare fengselsdommar bak seg. Komiteen vil understreke at det å bryte med tidlegare liv krev ein ekstraordinær innsats, og ein kan ikkje vente at alle greier å fullføre ND. Desto større bragd er det at såpass mange greier dette. Om ein ikkje greier å overhalde vilkåra som mellom anna er å vera rusfri, så skal straffa sonast i fengsel. Komiteen er samd med målsetjinga om å utvide ordninga til større delar av landet.

Komiteen vil også peike på at fordi så mange straffedømde har rusproblem, så er det stor trong til fleire behandlingsplassar, og ser positivt på auka bruk av soning i institusjon i staden for fengsel.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er positive til at Regjeringen vurderer å utvide bruken av narkotika-program med domstolskontroll flere steder i landet.

Disse medlemmer vil likevel påpeke at over halvparten av de som har fått slik dom ikke har greid å overholde vilkårene, og mange av de soner nå dommen i fengsel.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ønsker imidlertid å gå lenger enn bare å tilby et slikt program som alternativ til ubetinget fengsel. Disse medlemmer vil innføre dette som egen straffesaksjon som den kriminelle blir dømt til. Narkomane blir således dømt til å gjennomføre et rusprogram med mulighet til å bli rusfri. Disse medlemmer viser også til at tvang knyttet til denne delen av straffegjennomføringen har blitt etterlyst av de narkomane selv.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå nødvendige lovendringer for å gjøre Narkotikaprogram med domstolskontroll til en egen straffesaksjon domstolen kan idømme uten valgfrihet for domfelte."

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at eventuell tvangshandsaming av narkomane ikkje høyrer heime å handsame under kriminalomsorgsmeldinga, men må inn i ein breiare debatt der Helse- og omsorgsdepartementet er involvert og ansvarleg.

Fleirtalet er opptekne av at det må komme ei avklaring når det gjeld dei som er for sjuke for å sone i fengsel og for friske for psykiatrisk institusjon. Fleirtalet viser her til Mæland-utvalget si innstilling, og vil peike på at denne omhandlar særlig dei som ikkje strafferettsleg kan bli dømd. Fleirtalet viser til at det må ein ny strafferettsleg særreaksjon på plass for denne gruppa, og ber Regjeringa koma attende til Stortinget på egna måte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er alvorlig bekymret for oppfølgingen som gis denne gruppen innsatte og viser til programmet Brennpunkt som ble vist på NRK den 3. februar i år. I programmet fremkom det at kriminalomsorgen gir et for dårlig tilbud til psykiatriske pasienter og at Norge muligens bryter sine menneskerettslige forpliktelser med det tilbudet som gis i dag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener løsningen på dette problemet er å opprette egne institusjoner bemannet med psykiatrisk utdannet helsepersonell. De innsatte vil da motta nødvendig helsehjelp samtidig som sikker-

heten til innsatte og ansatte blir ivaretatt av ordinære fengselsbetjenter.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen igangsette bygging av egne fengselsinstitusjoner spesielt tilpasset innsatte med behov for psykiatrisk behandling og oppfølging."

Fleirtalet i komiteen, medlemene fra Arbeidarpartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at slik forskrifta er utforma framkjem det at psykiatriske pasientar skal likestilt med somatiske pasientar, dvs. at når dei treng akutt helsehjelp, skal dei bli henta av helsevesenet og ikkje av politi. Henting av politi skjer likevel i stort omfang, og fleirtalet er kjent med at denne praksisen kan bli opplevd som eit overgrep, og at den kan føra til bruk av unødige tvangstiltak. Fleirtalet er opptekne av gode og verdige transportordningar for psykisk sjuke, som bidreg til at bruken av tvang og politi reduserast til eit minimum.

Eit anna fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil med bakgrunn i dei positive erfaringane frå helse Bergen be Regjeringa vurdere å opprette psykiatrisk ambulanseteam i samtlige helseforetak.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre ønsker å opprette egen ambulansetjeneste for transport av psykiatriske pasienter i alle landets helseregioner. Disse medlemmer viser til at en slik tjeneste er opprettet i Bergen med svært gode resultater.

Disse medlemmer viser til at transport av psykiatriske pasienter formelt sett er politiets ansvar slik situasjonen er i dag. At politiet møter opp i tilfeller der det er behov for å transportere psykiatriske pasienter, føles ofte stigmatiserende for både pasienten og dennes pårørende. Disse medlemmer mener transport av denne pasientgruppen naturlig hører inn under helsevesenets virkeområde og vil legge den nye ambulansetjenesten dit. Politiet bruker årlig store ressurser på utrykning og transport av denne pasientgruppen. I Bergen gikk antallet utrykninger for politiet ned med 1 100 etter at man innførte psykiatrisk ambulansetjeneste. I en tid da man har store bemannings- og ressursmessige problemer i politietaten, vil dette være et kjærkomment tiltak for avlastning.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til Dokument nr. 8:47 (2005–2006) og fremmer på nytt følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes en psykiatrisk ambulansetjeneste i samtlige regionale helseforetak."

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til positive erfaringer fra prøveprosjekt med psykebil i Bergen og ber Regjeringen komme tilbake med egen sak om etablering av tilsvarende tilbud i andre deler av landet. Disse medlemmer viser for øvrig til Høyres forslag om etablering av et slikt prosjekt i helseregion Sørøst ved tidligere budsjettbehandling.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er opptatt av å få en avklaring i ansvarsforholdet mellom det psykiske helsevern og kriminalomsorgen hva gjelder psykisk syke innsatte. Situasjonen har lenge fremstått som uavklart, noe som rammer den innsatte, men også omgivelsene denne slipper ut til. Dette tilsier at det er viktig å få en klarere ansvarsfordeling slik at innsatte med psykiske diagnoser får effektiv oppfølging.

I forlengelsen av foregående moment, mener disse medlemmer det er viktig å få på plass en reaksjon som passer for kriminelle som er for syke til å bli straffet og for friske til å underlegges behandling. En gruppe lovbrytere faller mellom disse to sanksjonsapparatene, og samfunnet kan således ikke møte deres kriminelle handlinger med en effektiv reaksjon. Situasjonen gir svakere rettsvern for de som utsettes for kriminalitet fra denne gruppen. I tillegg er risikoen for nye kriminelle handlinger fra denne gruppen stor når det ikke reageres mot handlingene deres.

Et annet aspekt i tilknytning til denne problemstillingen er etter disse medlemmers mening, muligheten for at kyniske bakmenn utnytter denne typen kriminelle til å gjøre ulovlige handlinger for seg. Dette tydeliggjør behovet for en reaksjon som passer.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere og om nødvendig fremlegge forslag om soningstiltak for psykisk syke som begår kriminalitet, der kriminalomsorgen har hovedansvaret for den ytre sikkerheten, permisjonsordninger mv. og psykiatrien hovedansvaret for behandling og omsorg."

2.7 Utdanning

Komiteen er nøgd med at det i løpet av 2008 har vorte etablert utdanningstilbud i alle fengsla og bibliotektenester i 24 fengsel. Komiteen strekar under at opplæringstilboda og arbeidstilboda må vera av ein slik kvalitet at ein betrar dei innsette sine jobb-moglegheiter ved lauslating. Det er no skuletilbod ved alle fengsla, men sidan det er mange som sonar til dels korte dommar, er det få som får retta opp alle manglane ved fengselsopphaldet. Komiteen er derfor samd i at det er trong til å vidareutvikle undervisningstilbodet i fengsla med kortare, kompetanse-gjevande kurs. Komiteen ser også positivt på at ein ser på betre tilrettelegging av fjernundervisning mellom anna ved bruk av Internett.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er opptekne av at når innsette startar på eit utdanningsløp i fengsel, bør det leggst til rette for at vedkommande kan fullføre dette utdanningsløpet etter endt soning. Vidare viser fleirtalet til at elever som har fått vidaregåande opplæring som del av eit fag, har rett til å få eit kompetansebevis som beskriv kva elevane har fått opplæring i, sjølv om læreplanane i Kunnskapsløftet ikkje er delt i moduler.

Fleirtalet viser vidare til at realkompetanse-vurdering vil vere svært viktig for å kunne gi eit meir tilrettelagt opplæringsløp. Fleirtalet er kjent med at Fylkesmannen i Hordaland, som har ansvaret for opplæringa innanfor kriminalomsorga, alt har igansett eit prosjekt for å auke bruken av realkompetanse-vurdering i opplæringa i kriminalomsorga.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener viktige utdanningstilbud i fengslene er dårlig tilpasset en utvikling med mange innsatte og med relativt korte dommer. Innsatte som vil ta fag fra grunnskole eller videregående skole, opplever det som meningsløst når man ikke rekker å avslutte faget før endt soning, og det ikke er mulig å få dokumentert det man faktisk har lært. En vesentlig faktor i rehabiliteringsarbeidet er å gi den domfelte utdanning eller arbeidstrening. For å bedre motivasjonen og øke utbyttet av utdanningstilbudene, vil disse medlemmer foreslå at fagtilbud fra grunnskole og videregående skole bearbeides og splittes i moduler med kompetansebevis slik kriminalomsorgen har behov for. Dette vil gjøre det mulig med videre påbygging/fullføring etter soning og gjøre det langt mer meningsfylt for innsatte å ta slike fag.

Disse medlemmer vil be Regjeringen ta initiativ til nødvendige tilpasninger av utdanningstilbu-

det for å bedre motivasjonen hos målgruppen og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen snarest tilrettelegge utdanningstilbudene i fengsel med fagmoduler som kan gi delkompetansebevis og som muliggjør videre påbygging/fullføring av fag/utdanning etter soning."

Disse medlemmer viser til den nylig publiserte forskningsrapporten "Innsatte i nordiske fengsler. Utdanning, utdanningsønske og -motivasjon" som er den første kartlegging i nordisk sammenheng av innsattes utdanningsbakgrunn. Disse medlemmer er opptatt av at forskernes anbefalinger blir fulgt opp; at det må gis utdanningstilbud uavhengig av dommens lengde, at det gis bedre informasjon om opplæringstilbudene, at det skjer en kartlegging av læreanskene til de innsatte, at utdanningstilbudene blir mer varierte og bedre tilpasset dem som soner, at det gis flere yrkesrettede tilbud, at tilgangen til høyere utdanning blir bedre, og at sikkerhetsutfordringene knyttet til bruk av IKT i utdanningssammenheng i fengslene må løses. Disse medlemmer har merket seg rapportens funn om at det særlig er de yngste innsatte som har mangelfull utdanning, og mener samfunnet må ha særlig fokus på å følge opp denne gruppen med tilpassede utdanningstilbud for å få til en vellykket rehabilitering.

2.8 Barn og unge i fengsel/andre utsatte grupper

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, deler Regjeringa sitt syn når det gjeld at fengselsstraff har særleg negativ verknad når det gjeld born og unge under 18 år, og er glad for at Regjeringa arbeider med å gje desse unge lovbyrtarane eit særskilt tilbod der alle andre alternativ til fengsel er undersøkte og utprøvd. Utvalet som Regjeringa sette ned i samband med St.meld. nr. 20 (2005–2006) Alternative straffereaksjoner overfor unge lovbyrtarar, har lagt fram innstillinga si, og fleirtalet er glad for at Regjeringa arbeider med ei oppfølging av utvalet sine framlegg. Fleirtalet er samd i at hovudmålsetjinga er at barn ikkje skal sitje i fengsel, men er innforstått med at det også er personar under 18 år som samfunnet treng sikring mot.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er svært opptatt av at barn som straffes ikke soner sammen med voksne kriminelle. Disse medlemmer er derfor positive til Regjeringens satsing på egne avdelinger i fengsel for barn. Disse medlemmer vil også understreke at det er riktig at kriminalomsorgen fortsatt har ansvaret for barn som er kriminelle og at barnevernet bistår under soningen – ikke omvendt.

Komiteen er kjent med at det vil komme to særskilte tiltak retta direkte mot denne gruppa, eit i Bergen og eit i Oslo, og det skal vera fortløpande evaluering av prosjekta. Komiteen vil peike på at denne evalueringa bør gjerast både internt og av eksterne.

Komiteen viser til at bemanninga i Bergen vil bli med halvparten frå kriminalomsorga og halvparten frå andre etatar, bl.a. psykolog og personale frå BUF-etaten. Barnevernet spelar såleis ei viktig rolle i opplegget som er eit tilbod til 4–6 personar på kvar plass. Det er viktig å understreke at ungdommen ikkje skal sone saman med vaksne dømde. Tilbodet kan også nyttast som varetekt til denne aldersgruppa. Komiteen er innforstått med at tilbodet no kun vil kome ved to plassar i landet, og at det i tider ikkje vil vera fullt med dømde, men at personalet då kan nyttast andre stadar i kriminalomsorga. Komiteen ønskjer ikkje å konkludere med utviding av tilbodet før ein har prøvd dette ei tid og har evaluert, og vil peike på at vi ikkje ønskjer å sende eit signal om at terskelen for å bli idømt fengselsstraff skal bli lågare enn i dag, og komiteen legg til grunn at dette tilbodet vert evaluert fortløpande.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre konstaterer at Regjeringa nå følger opp opposisjonens forslag fra behandlingen av St.meld. nr. 20 (2005–2006), der kriminalomsorgen får ansvar også for straffegjennomføring for de yngste straffedømte over den kriminelle lavalder. Barnevernet har i lengre tid slitt med farlige kriminelle ungdommer som man ikke har forutsetning for å følge opp på en forsvarlig måte. Situasjonen er uholdbar både for andre barn og de ansatte i barnevernet. Politiet uttrykker også bekymring for hva disse ungdommene kan foreta seg så lenge samfunnet ikke er i stand til å sette inn frihetsberøvende tiltak. Disse medlemmer mener etableringen av to nye soningstiltak i kriminalomsorgens regi for særlig krevende unge lovbrøytare er et viktig første skritt, men at målet om å etablere ett slikt tiltak i hver fengselsregion, må ligge fast. Dette for bedre å kunne ivareta hensynet til nærhet til familie og andre nærstående.

Disse medlemmer har tillit til at kriminalomsorgen vil trekke inn annen relevant kompetanse fra bl.a. kommune, skole, barnevern og helsevesen. Både av hensyn til disse ungdommene og samfunnet, er det av stor betydning at man får til gode rehabiliteringstiltak som kan sette en effektiv stopper for en videre kriminell karriere.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, er innforstått med at det er fleire

grupper med trong til særleg tilrettelegging i fengsla, til dømes innsette med utanlandsk statsborgarskap, ikkje norsktalande innsette, barn og unge, og kvinner.

Komiteen ser at vi har ein særleg lang veg å gå for kvinnelege innsette, som ikkje har eit likeverdig tilbod med mennene. Komiteen er merksam på at ikkje alle fengsel har kvinneavdelingar, og sidan det er eit såpass lågt tal kvinner som er inne til soning, så kan ein heller ikkje opprette kvinneavdelingar i alle fengsel. Det betyr at det er vanskelegare for kvinner å finne soningsplassar som har rett tryggleiksnivå, og som er i nærleiken av heimstaden, slik at dei kan oppretthalde kontakten med familien sin.

Komiteen er kjend med at mange av kvinnene som kjem inn til soning har mange års misbruk bak seg, og har samansette helseproblem i tillegg til svært lågt sjølvbilde. Reine kvinnefengsel vil ofte vera det mest positive for mange av desse. Fengselstilbodet til kvinner må endrast slik at kvinnene sjølve får større valfridom når det gjeld soningsstad.

Komiteen er samd i at det er viktig å få auka effektiviteten i handsaminga av utvisningssaker til straffedømde utlendingar. Komiteen er av den oppfatninga at det beste er om den straffedømde får sone i eige heimland, i kjent miljø og i nærleiken av familien. Komiteen er også kjend med at det vert jobba for å få inn fleire frivillige som snakkar innsette sitt språk, og at dette er til god hjelp for den innsette. Komiteen ser utfordringane ved ikkje returbare med utvisningsvedtak, og legg til grunn at det vert jobba tett opp imot utlendingsstyresmaktene for å løysa desse utfordringane.

Komiteen ønskjer ein gjennomgang av ordninga med 7/12-soning for utanlandske innsette med det siktemål at denne ordninga skal avviklast heilt. Komiteen støttar ei slik avvikling. Det er viktig at norske og utanlandske innsette vert handsama likt etter lova. Forhold som gjer straffegjennomføring for utanlandske statsborgarar særleg tyngande, bør avhjelpast med andre midlar, deriblant overføring til soning i eige heimland og betre tilrettelegging for kontakt med familie i heimlandet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener også at arbeidet for at flere utlendinger skal kunne sone i hjemlandet, må gis høyere prioritet.

Disse medlemmer har vidare merket seg at det i praksis er svært få utlendinger som soner i hjemlandet selv om det foreligger bilaterale avtaler om utveksling av straffedømte, fordi behandlingen av slike overføringer er svært tidkrevende og at soningen ofte er i sluttfasen før det formelle er på plass. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av tidlig kontakt med hjemlandet slik at det kan inn-

hentes tillatelse før eller i en tidlig fase av soningen. Overføring av innsatte til hjemlandet er forutsatt å frigjøre kapasitet i norske fengsler, og det er derfor svært viktig at slike avtaler fungerer i praksis.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er unødvendig at kriminelle utlendinger som uansett vil bli sendt ut, legger beslag på kapasiteten i norske fengsler. Disse medlemmer ønsker derfor at man får på plass en ordning der man kan sende disse kriminelle tilbake til hjemlandet for soning der.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det er viktig at det etableres et tett samarbeid med utlendingsmyndighetene, politi og kriminalomsorgen.

Disse medlemmer vil påpeke viktigheten av at arbeidet med overføring til soning i hjemlandet, kan påbegynnes så tidlig som mulig. Norge må ta de nødvendige initiativ innenfor rammen av internasjonalt justis- og politisamarbeid med sikte på å utvikle mer effektive rutiner for utleveringer og i neste omgang bidra til å frigjøre fengselskapasitet.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at både mellom norske statsborgarar og utanlandske, vil det vera forskjellig livstru og religionar. Det er viktig at ein prøver å legge til rette for utøving av sin religion på egna måte. Til dette høyrer at det vert teke omsyn til at det er visse mattpar som ikkje alle kan eta på grunn av trua si.

2.9 KRUS

Komiteen viser til fengselsbetjentane si rolle i straffegjennomføringa. Regjeringa si auka fokus på kvaliteten i innhaldet i soninga og på rehabiliterande metodar og tiltak må følgjast opp med tilfredsstillande bemanningsgrad i dei ulike fengsla.

Komiteen viser til at opptaket av aspirantar har auka i perioden 2006–2009 slik at opptaket vil bli på om lag 820 aspirantar. Dette er nesten 200 fleire enn under regjeringa Bondevik II.

Komiteen er vidare samd med framlegget om at utdanninga av fengselsbetjentar framleis skal vera ei betalt utdanning som i dag, og ikkje gjerast om til høgskuleutdanning.

Samtidig støtter komiteen at det vert jobba med å få evaluert undervisninga på Fengselsskulen med tanke på at denne utdanninga kan inngå i en fagkrets som leiar fram til ein Bachelor-grad i universitets- og høgskulesystemet. KRUS bør sjå på samarbeidspartnarar innanfor høgskulenivå for å få på plass ei etter- og vidareutdanning snarast mogeleg.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at utdanningskapasiteten ved KRUS er pr. i dag sprengd, og fleirtalet viser til tidlegare budsjettmerknader der ein peikar på at ytterlegare desentralisert utdanningstilbod må komme vest i landet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet synes det er positivt at flere fengselsbetjenter har blitt utdannet de siste årene. Disse medlemmer mener imidlertid det fortsatt er behov for et økt antall faglærte fengselsbetjenter for å heve kvaliteten på soningen og sikkerheten i fengslene, og viser til sine merknader i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2008–2009) om fortsatt økt opptak av fengselsbetjenter ved KRUS.

2.10 Frivillige organisasjonar

Komiteen vil vektlegge det viktige samarbeidet med fleire frivillige organisasjonar i arbeidet med domfelte og når det gjeld å hjelpa dei straffedømde attende til samfunnet. Sentralt i arbeidet står mellom anna dei frivillige organisasjonane WayBack (tidlegare Livet etter soning), Kirkens Sosialtjeneste, Tyristiftelsen og Fretex Elevator. Komiteen ser positivt på at Regjeringa har auka støtta til desse organisasjonane.

Komiteen ba også under handsaminga av justisbudsjettet for 2009 om ein gjennomgang av kap. 430 post 70 med sikte på ein betre målretta bruk av midlane sett opp imot tilbakeføringsgarantien. Ein gjennomgang vil gje endå betre treffsikre tilbod, og fordelinga mellom fengsla kan bli betra.

Komiteen vil peike på den store og viktige innsatsen frivillige organisasjonar gjer for dei innsette både under og etter soninga. For å lykkast fullt ut med rehabilitering og reintegrering i samfunnet er ein avhengig av dei frivillige organisasjonane. Nokon må vera der når dei offentlege kontora er stengt – om kvelden og i helgane. Det er då dei frivillige organisasjonane har dei beste føresetnadane. Dei dekker eit breitt spekter av interesser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener de frivillige organisasjonene må ha støtte til det viktige arbeidet de gjør. Selv om virksomheten er bygget på frivillighet, må det offentlige ta konsekvensene av at de fyller et hull i tilbakeføringsgarantien som det offentlige ikke kan tette selv. Det er viktig å forsøke å få til et forpliktende og forutsigbart samarbeid med de frivillige organisasjonene. Disse medlemmer viser også til det viktige arbeidet de frivillige visitorene gjør i fengslene. Disse medlemmer mener det i

fremtiden vil bli et større behov for frivillige visitorer grunnet økningen i antall soningsplasser.

Disse medlemmer vil også peke på tiltak som settes i verk for å hjelpe tidligere kriminelle. Dette er avgjørende for at disse skal få et normalt liv og kunne delta i samfunnet igjen. Ved å styrke slike organisasjoner, vil resosialiseringen av straffedømte i større grad lykkes, slik at de igjen kan delta positivt i samfunnet og lettere holde seg borte fra kriminelle handlinger.

Disse medlemmer mener private og frivillige organisasjoner fortjener stor anerkjennelse for sitt uegennyttige arbeid blant innsatte og deres familier og pårørende. Tilbudet fra disse representerer for mange en viktig støtte i en kaotisk og vanskelig livssituasjon. Så langt har fravær av langsiktighet og lite forpliktende avtaler med det offentlige, virket klart begrensende på dette arbeidet.

Disse medlemmer mener frivillige må stå sentralt i arbeidet for å realisere tilbakeføringsgarantien. Det bør være i myndighetenes interesse å legge til rette for samarbeidsavtaler som gjør det mulig for frivillige å planlegge på litt sikt og utvikle flere og bedre tilbud til domfelte på vei tilbake til et lovlydig liv.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for mer langsiktige avtaler i samarbeidet mellom kriminalomsorgen og private og frivillige organisasjoner."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen styrke den eksterne forskningsinnsatsen for å måle innholdet i og effekten av kriminalomsorgens arbeid, herunder innholdet i samfunnsstraffen og med spesielt fokus på lederkompetansen i kriminalomsorgen.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen snarest tilrettelegge utdanningstilbudene i fengsel med fagmoduler som kan gi delkompetansebevis og som muliggjør videre påbygging/fullføring av fag/utdanning etter soning.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for mer langsiktige avtaler i samarbeidet mellom kriminalomsorgen og private og frivillige organisasjoner.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen utarbeide en strategi for å bekjempe misbruk og innsmugling av narkotika i norske fengsler og som skal hindre fortsatt organisering av narkotikakriminalitet under soning.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen foreta en fullstendig gjennomgang av helsetjenesten i fengslene med hensyn til organisering og dimensjonering.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen avvikle bruken av fremskutt prøveløslatelse umiddelbart. Det igangsettes ikke nye tiltak med soningsrabatter.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å etablere en praksis der et fengselsår skal tilsvare 12 måneder.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen vurdere og om nødvendig fremlegge forslag om soningstiltak for psykisk psyke som begår kriminalitet, der kriminalomsorgen har hovedansvaret for den ytre sikkerheten, permisjonsordninger mv. og psykiatrien hovedansvaret for behandling og omsorg.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at fornærmede og etterlatte blir informert i prioritert rekkefølge om det er truffet vedtak om soningsutsettelse.

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at fornærmede eller dennes etterlatte får uttalelse og klagerett i forbindelse med avgjørelser som gjelder domfeltes soning av straffen.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen igangsette bygging av egne fengselsinstitusjoner spesielt tilpasset innsatte med behov for psykiatrisk behandling og oppfølging.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes en psykiatrisk ambulansetjeneste i samtlige regionale helseforetak.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen planlegge å igangsette bygging av 300 nye lukkede soningsplasser.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen foreslå nødvendige lovendringer for å gjøre Narkotikaprogram med

domstolskontroll til en egen straffesaksjon domstolen kan idømme uten valgfrihet for domfelte.

4. TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Komiteen har elles ingen merknader, viser til meldinga og rår Stortinget til å gjere slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 37 (2007–2008) – Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding) – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 26. februar 2009

Anne Marit Bjørnflaten
leiar

Ingrid Heggø
ordførar

